

RESULTAT

Följande metoder var effektiva vid behandling av personer med förstagångspsykos:

Interventioner vid förstagångspsykos+

Minskade på

- övergripande symtom^{3a**b}
- positiva symtom* ^{3a**b}
- negativa symtom* ^{3ab}
- depressionssymtom^{3a}
- behandlingsavbrott^{3a}
- behovet av sjukhusvård^{3a}
- arbetslöshet^{3a}
- sjukdomsförsämringar^{3a}

Förbättrade livskvaliteten^{3a**b}

Kognitiv beteendeterapi

Minskade på

- positiva symtom* ^{2a**}
- negativa symtom* ^{3a**}

Förbättrade funktionsförmågan^{3b}

Familjeinterventioner++

- Förbättrade funktionsförmågan^{1b*}
- Minskade på övergripande symtom^{2b*}

Resultaten fortsätter på nästa sida

FÖRKLARINGAR

*Symtomen vid schizofreni delas in i positiva, negativa och kognitiva symtom. Positiva symtom är hallucinationer och vanföreställningar. Negativa symtom är minskning av känslor, tillbakadragande från sociala relationer och en minskad känsla av välbehag. Kognitiva symtom är svårigheter med exekutiva funktioner och minnessvårigheter.²

1 stor effekt
2 genomsnittlig effekt
3 liten effekt

a jämfört med konventionell behandling
b jämfört med en annan aktiv behandling som var föremål för studien
c jämfört med en kombination av en konventionell behandling och en annan aktiv behandlingsform

** effekten kvarstod eller observerades under uppföljningsperioden

+ Interventioner vid förstagångspsykos kombinerar medicinering och flera psykosociala behandlingsmetoder

++ Familjeinterventioner omfattar olika metoder som involverar familjemedlemmar

BAKGRUND

Psykosor inom sjukdomsgruppen schizofreni är relativt vanliga, ofta långvariga psykiska störningar som allvarligt försämrar funktionsförmågan. Dessa syndrom kännetecknas av psykotiska episoder, under vilka personens uppfattning om verkligheten och ofta även förmågan att reglera sitt beteende är kraftigt nedsat^{3,4}. Den vanligaste psykosjukdomen är schizofreni. Sannolikheten för att tillfriskna från sjukdomen har inte ökat under de senaste decennierna, trots tillgången till antipsykotiska läkemedel^{5,6}. Psykosociala metoder[‡] har utvecklats vid sidan av läkemedelsbehandling för att förbättra funktionsförmågan och återhämtningen från den psykiska sjukdomen hos personer med psykos^{7,8}.

‡ *Psykosociala metoder är en rad olika insatser som bland annat främjar en persons hälsa, funktionsförmåga och välbefinnande genom att försöka påverka hur personen bearbetar information, hanterar sina känslor eller sitt beteende.*

RESULTAT

Följande metoder var effektiva vid behandling av personer med schizofreni:

Adaptiva kognitiva interventioner (CCI)***

Minskade på

- positiva symtom^{3c**}
- negativa symtom^{3c}

Förbättrade den sociala funktionsförmågan^{3c**}

Integrativ behandling av hallucinationer****

Minskade på negativa symtom^{2a}

Terapi för att stödja behandlingsengagemang (Adherensterapi)

Minskade på övergripande symtom^{2b}

Acceptans- och engagemangsterapi

Minskade på

- behovet av sjukhusvård^{2c}
- sjukdomsförsämringar^{2c}
- depressionssymtom^{2a}

IPS-modellen för individanpassat stöd till arbete

Minskade på arbetslöshet^{2b,1c}

Kognitiv beteendeterapi

Minskade på

- övergripande symtom^{3a**b**c**}
- positiva symtom^{3ab**c**}
- negativa symtom^{1¥a, 3b**c}
- sjukdomsförsämringar^{3a}

Förbättrade

- funktionsförmågan^{2a,3c}
- sociala funktionsförmågan^{2a}
- livskvaliteten^{3a}

Kognitiv remediering*****

Minskade på

- negativa symtom^{2c**}
- övergripande symtom^{3a}
- positiva symtom^{3a}
- depressionssymtom^{3c}

Förbättrade

- funktionsförmågan^{3abc**}
- sociala funktionsförmågan^{3c}
- kognitionen^{3abc**}

Mindfulness

Minskade på

- övergripande symtom^{1a,2b**,1c**}
- negativa symtom*^{3b}

Förbättrade funktionsförmågan^{1a}

Familjeinterventioner++

Minskade på

- övergripande symtom^{1a}
- positiva symtom^{2a}
- sjukdomsförsämringar^{2a**,3c}

Förbättrade funktionsförmågan^{1a}

Psykoedukation

Minskade på

- behovet av sjukhusvård^{2a}
- övergripande symtom^{3ac}
- sjukdomsförsämringar^{3ac}

Förbättrade den sociala
funktionsförmågan^{3c}

Program för förebyggande av återfall av sjukdom

Minskade på övergripande symtom^{1a**}

Social-kognitiv terapi

Förbättrade den sociala funktionsförmågan^{1a}

Social färdighetsträning

Minskade på

- övergripande symtom^{2a,3bc**}
- negativa symtom^{3c**}
- sjukdomsförsämringar^{3c}

Förbättrade den sociala funktionsförmågan^{3c}

Datorassisterade kognitiva övningar (CCDPT)

Minskade på

- positiva symtom^{3b}
- depressionssymtom^{3b}

Arbetsgruppsbaserad intensifierad öppenvård (ACT)

Minskade på

- positiva symtom^{1a}
- övergripande symtom^{2a}

*** Adaptiva kognitiva interventioner: syftar till att hjälpa rehabiliteringsklienten att hantera sina kognitiva svårigheter genom att göra förändringar i boendemiljön och hjälpa hen att hitta kompensatoriska hjälpmedel.

**** Integrativ behandling med fokus på hallucinationer: en metod speciellt utvecklad för behandling av hörselvillor som bland annat kombinerar kognitiv beteendeterapi, psykoedukation och medicinerings.

***** Kognitiv remediering: syftar till att genom träning förbättra kognitiva funktioner, bland annat uppmärksamhet, minne och medvetenhet om det egna tänkandet.

¥ när den genomförs som en familjeintervention

Vilka psykosociala metoder är effektiva vid behandling av förstagångspsykosor och schizofreni?

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på en högklassig paraplyöversikt som publicerades 2023¹. Översikten omfattade metaanalyser som publicerats fram till 11/2021 och som hade undersökt effekten av psykosociala interventioner jämfört med konventionell behandling eller annan aktiv behandling hos personer med förstagångspsykos och schizofreni. I översikten ingick 78 metaanalyser och fem nätverksmetaanalyser (1 246 RCT-studier, n = 84 925). Kvaliteten på de metaanalyser som ingick i översikten var god, men kvaliteten på de originalstudier som ingick varierade från dålig till genomsnittlig. Diagnoserna som studerades var förstagångspsykos, schizofreni, schizoaftaktivt syndrom eller annan psykos. Översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen¹. Kvaliteten på paraplyöversikten bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter¹.

ANVÄND- BARHET I FINLAND

Översikten bekräftar vikten av psykosociala metoder vid behandling av förstagångspsykosor och schizofreni. De psykosociala behandlingsmetoder som visade sig vara effektiva i översikten används i varierande grad i Finland^{4,5,9} och det är oklart om de genomförs enligt standarderna. I en rekommendation av Tjänsteutbudsrådet för hälso- och sjukvården konstateras att de psykosociala metoder som har visat sig vara effektiva för psykisk ohälsa och missbruksproblem ingår i hälsovårdens tjänsteutbud som en del av målinriktad vård eller rehabilitering i alla behandlingsstadier⁹. Psykosociala metoder blir effektivare om de upprepas och om vårdpersonalen eller terapeuten spelar en aktiv roll. Det är värt att notera att metoder inte är effektiva om patienten inte är engagerad i dem.⁴

SAMMAN- FATTNING

Enligt översikten finns det effektiva psykosociala metoder för behandling av psykosor inom sjukdomsgruppen schizofreni vid sidan av läkemedelsbehandling. För behandling av patienter med förstagångspsykos rekommenderas interventioner vid förstagångspsykos. För personer med schizofreni rekommenderas kognitiv beteendeterapi och remediering som de primära behandlingsmetoderna. I båda målgrupperna lindras dessutom symtomen om familjerna involveras i behandlingen. Som helhet är det bra att ta hänsyn till metoder som är lämpliga för olika situationer, till exempel var IPS den enda metoden som hade en positiv inverkan på sysselsättningen.

FÖRFATTARE

1 Tolonen, Jonna¹, ergoterapeut, högre HY, doktorand
2 Jääskeläinen, Erika¹, psykiatrins specialistläkare, MD, docent
3 Kiviniemi, Liisa², sjukskötare, Hvd, överlärare
4 Moilanen, Kristiina³, specialistläkare inom psykiatri och ungdomspsykiatri, MD

Redigering: Silja-Elisa Eskolin⁴, yngre forskare ja Mira Palonen⁴, äldre forskare

¹Forskningsenheten för befolkningshälsa, Uleåborgs universitet, ²Uleåborgs yrkeshögskola, ³Norra Österbottens välfärdsområde, Pohde, ⁴Stiftelsen för värdforskning sr

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

- Solmi M, Croatto G, Piva G, Rosson S, Fusar-Poli P, Rubio JM, Carvalho AF, Vieta E, Arango C, DeTore NR, Eberlin ES, Mueser KT, Correll CU.** Efficacy and acceptability of psychosocial interventions in schizophrenia: systematic overview and quality appraisal of the meta-analytic evidence. *Mol Psychiatry*. 2023; 28(1): 354–368.

Översiktens kvalitet: 9/10, JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses.

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

- Skitsofrenia. Käypä hoito -suositus.** Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Psykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2022 (viitattu 30.1.2024). Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi.
- Global, regional, and national burden of 12 mental disorders in 204 countries and territories, 1990–2019:** a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *Lancet Psychiatry* 2022; 9: 137–50.
- Palveluvalikoimaneuvoston suositus: Skitsofreniaryhmän psykooseja sairastavien kognitiivinen kuntoutus.** STM051:00/2020, VN/3040/2022. https://palveluvalikoima.fi/documents/1237350/165787433/Suositus+kognitiiviset_kuntoutusmenetelmät.pdf
- Jääskeläinen E, Juola P, Hirvonen N, McGrath JJ, Saha S, Isohanni M, et al.** A systematic review and meta-analysis of recovery in schizophrenia. *Schizophr Bull* 2013; 39: 1296–306.
- Huxley P, Kraye A, Poole R, Prendergast L, Aryal S, Warner R.** Schizophrenia outcomes in the 21st century: A systematic review. *Brain Behav* 2021; 11.
- Morin L & Franck N.** Rehabilitation Interventions to Promote Recovery from Schizophrenia: A Systematic Review. *Front Psychiatry* 2017; 8, 1–12.
- Hiekkala-Tiusanen L., Halunen M, Mehtälä T & Kiesepää T.** Psykososiaaliset menetelmät skitsofrenia hoidossa ja kuntoutuksessa. *Duodecim* 2019; 135: 2011–9.
- Palveluvalikoimaneuvoston suositus: Psykoterapiat ja muut psykososiaaliset hoito- ja kuntoutusmenetelmät mielenterveys- ja päihdehäiriöiden hoidossa.** 2018. <https://palveluvalikoima.fi/psykoterapiat-ja-muut-psykososiaaliset-hoito-ja-kuntoutusmenetelmät-mielenterveys-ja-paihdehairioiden-hoidossa>